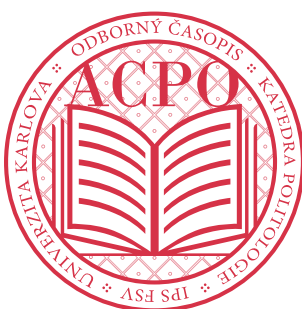

ACTA POLITOLOGICA

www.acpo.cz

RECENZOVANÝ ČASOPIS | PEER-REVIEWED JOURNAL

2020 | Vol. 12 | No. 1 | ISSN 1803-8220

MÜLLER; Karel B. (2018). *Dobré vládnutí ve veřejném nezájmu: Lokální politické elity jako klíčoví aktéři demokratizace?* Praha: Sociologické nakladatelství, 286 stran. ISBN 978-80-7419-271-5.

RECENZE KAROLÍNY PRŮDKOVÉ

https://doi.org/10.14712/1803-8220/55_2019

Published: 27/01/2020

Tento článek podléhá autorským právům, kopírování a využívání jeho obsahu bez řádného odkazování na něj je považováno za plagiátorství a podléhá sankcím dle platné legislativy.

This article is protected by copyright. Copying and use of its content and presenting it as original research without proper citation is plagiarism, which is subject to legal sanctions.

Katedra politologie Institutu politologických studií

Fakulta sociálních věd Univerzity Karlovy

Department of Political Science, Institute of Political Studies

Faculty of Social Sciences, Charles University

MÜLLER; Karel B. (2018). *Dobré vládnutí ve veřejném zájmu: Lokální politické elity jako klíčoví aktéři demokratizace?* Praha: Sociologické nakladatelství, 286 stran. ISBN 978-80-7419-271-5.

Kniha *Dobré vládnutí ve veřejném zájmu: Lokální politické elity jako klíčoví aktéři demokratizace* vydaná Sociologickým nakladatelstvím na sklonku roku 2018 přináší další příspěvek do utěšeně se rozrůstající oblasti zkoumání nejnižší úrovně politiky, byť v širším kontextu demokratizace a konceptu dobrého vládnutí. Monografie v sobě spojuje dlouholetý odborný zájem autora v otázkách demokratizace, občanské společnosti a politické kultury a ryze osobní zkušenost místního zastupitele v jednom ze zkoumaných měst.

Přestože kniha vyšla už před rokem, je cenným příspěvkem do širší debaty odborné i široké veřejnosti, která se vede okolo způsobu, jakým si Česká republika poradila s nově získanou svobodou a nakolik proces transformace a demokratizace naplnil očekávání. Tyto otázky nabývají ještě větší důležitosti nejen díky všem, kteří si s radostí a vděčností připomínali 30 let od Sametové revoluce, ale především s ohledem na nikoliv mizivou část společnosti, která nejenže nevnímá toto výročí jako důvod k oslavě, ale rovnou polistopadový vývoj odmítá nebo hodnotí vyloženě negativně.

Autor na problematiku demokratizace pohlíží perspektivou lokální úrovně, tedy politického prostoru, které je občanům nejbližší. Volí přitom bottom-up perspektivu a kontext dobrého vládnutí. Výzkum stojící za knihou se věnoval 3 menším městům, konkrétně Černošicím, Hrádku nad Nisou a Semilům, které se díky politickým změnám a nástupům nové generace komunálních politiků v první dekádě 21. století staly samosprávami inspirující mnoho dalších obcí a měst právě transparentností, otevřeností a efektivitou.

První kapitola poskytuje teoretické a především metodologické ukotvení celého

textu. Autor vychází z přístupu kombinujícího Tocquevillovu demokratickou teorii a Giddensovo pojetí reflexivní demokratizace, nezahluje ovšem čtenáře přílišnými podrobnostmi a vysvětluje toto propojení spíše schematicky a stručně. Rozsáhlejší pasáž je pak věnována způsobu výběru případů i uvedení do reality vybraných měst.

Kapitola *Dobré vládnutí v komunistickém happyvillu aneb jak rozhodovat v zájmu těch, kteří nejsou slyšet?* byla již publikována jako článek v tomto časopise, nyní ji autor zařadil ve výrazně rozšířenější verzi. Nejrozsáhlejší pasáž knihy je postavena primárně na výsledcích polostrukturovaných rozhovorů s volenými zástupci příslušných obcí a na výzkumném deníku autora a zprostředkovává obraz fungování politického vedení města primárně optikou starostů či zastupitelů. Jedná se dle mého názoru o nejlépe zpracovanou část knihy zajímavou například velmi důkladným zpracováním fenoménů, které čtenář aspoň trochu obeznámený s realitou lokální politiky v podstatě intuitivně zná, leč nyní je vnímá zasazené do výrazně širšího kontextu.

Tematicky se kapitola věnuje otázkám participace občanů na politickém životě samosprávy, fungování opozice a především pak řešení situací, kdy spokojená většina mlčí a hlasitě a aktivně vystupuje jen malá, avšak hlasitá a urputná skupina nespokojených. Právě ve druhé kapitole se autor poprvé zabývá tezí, že veřejná sféra je v českém prostředí často jen určitým pokračováním sféry soukromé, participace je potom motivovaná primárně snahou ochránit svůj zájem a je dle autorových výzkumů spíše příležitostná a často vedená v duchu konceptu NIMBY (*Not In My Back Yard*). I zpětná vazba místní politické reprezentaci je pak dominantně negativní, což potvrzují jednotliví respondenti. Poměrně překvapivě působí zjištění autora,

že nelze hledat vztah mezi porozuměním politiky a vzděláním, neboť příklad Černošic (oproti dalším zkoumaným městům) ukazuje, že ani na straně mnohých vysokoškoláků nelze hledat pochopení pro fungování místní samosprávy a nutnosti diskuze. Na mnoha místech textu jsou pak předkládány výsledky šetření ukazujících na to, že velká část občanů vnímá politiku obecně velmi negativně. Tato stigmatizace se pak projevuje například strmě klesající popularitou dříve pozitivně přijímaného starosty v okamžiku, kdy získá mandát poslance.

Třetí kapitola se věnuje otázkám legitimacy a důvěry v instituce i v rámci společnosti navzájem. Předkládá tezi, že zdrojem legitimacy jakékoliv instituce je občanská veřejnost, mezi kterou ale přetrvává spíše nedůvěra, což rozvoji efektivního vládnutí brání. Jak ale autor připomíná, těžko lze budovat důvěru v instituce, je-li nedůvěra přítomna i ve společnosti samé. Kořeny této skepse je pak třeba hledat v nedostatecích provázejících polistopadovou tranzici a privatizaci. Do určitého kontrastu s tím autor klade situaci na lokální úrovni, především v menších městech. Tuto poměrně známou tezi podporuje odkazy na další výzkumy zabývající se důvěrou ve volené představitele a upozorňuje, že v České republice se obecně těší vyšší důvěře „*institute s tváří*“, tedy i dobře známí starostové a další komunální politici. Podobně jako v předchozí kapitole i v této části textu se opakuje názor, že mezi českými občany se diskuze a deliberace netěší příliš velké oblibě, což jde ruku v ruce s touhou po autoritativnějším stylu vládnutí a obecně zdůrazňováním apolitických rysů místní politické kultury. Již zmiňovanou stigmatizaci politické činnosti klade autor do souvislosti s nezájmem o volené funkce a obtížným sestavováním kandidátek do obecních voleb. I zde můžeme najít zajímavou ilustraci z vlastního autorova působení, kdy sám patřil k těm, kdo hledali další aktivní občany, kteří by obsadili místa na kandidátce. Opoprvení politikou,

absence pozitivní zpětné vazby, dominance soukromých zájmů při participaci i jistá pasivní agrese a odstup ze strany občanů potom mohou vést k určitému pocitu rezignace volených zástupců, nárůstu cynismu, což vede k riziku uzavření této komunity a ještě většímu odloučení od svých voličů.

Poslední plnohodnotná kapitola, na které se podílel i Müllerův kolega z Katedry politologie VŠE Kamil Fleissner, je věnována radničním periodikům. Autoři v ní hledají odpověď na otázku, zda se otevřenost, transparentnost a efektivnost vládnutí projeví v kvalitě těchto plátků jak po obsahové, tak po institucionální stránce. Pro každé z těchto hledisek pak volí indikátory, kterými jsou prostor pro názory opozice a kritické komentáře občanů a méně sebe prezentace starosty po stránce obsahové, a přítomnost etického kodexu a oddělení rady a redakční rady, resp. redakční rady a samotné redakce. Byť se jedná o velmi zajímavou součást monografie, nelze se ubránit pocitu, že působí v porovnání s předchozími kapitolami dojmem „přilepené studie.“ Přispívá k tomu i teoretické a metodologické ukotvení umístěné v úvodu kapitoly, což lehce nabourává dosavadní strukturu knihy.

Čtenář, který se již seznámil s předchozími Müllerovými texty, ho bez nejmenších pochybností pozná již od prvních stránek. Jazyk je nepochybně autorovým poznávacím znamením a nejnovější kniha rozhodně není výjimkou. Samotný titul i názvy jednotlivých kapitol a podkapitol jsou chvílemi až provokativní a přitahují pozornost. Časté doslovné citace z rozhovorů a dotazníkového šetření doplněné častými zmínkami o autorových vlastních zkušenostech nasbíraných v zastupitelstvu dodávají textu na autenticitě a atraktivnosti. Při čtení se ale neodbytně vrací otázka, pro koho je kniha primárně určena. Téma je jednoznačně atraktivní i mimo akademickou sféru. Pojetí závěrečného Shrnutí, které se věnuje každé ze zkoumaných otázek zvlášť, naznačuje snahu přinést

čtenáři všechna zjištění co nejsrozumitelnějším způsobem. Na druhou stranu autorův rozmanitý a neuvěřitelně bohatý jazyk se v některých pasážích dostává na takovou úroveň odbornosti, až složitosti, že i běžná „cílová skupina“ odborných článků může mít chvílemi problém se v autorových myšlenkách zorientovat. Naopak přechody mezi rovinou lokální a celostátní, na které autor v úvodu upozorňuje jako na možné obtížněji uchopitelné pasáže, jsou v knize pojaty srozumitelně a podporují záměr zkoumat demokratizaci na pozadí dobrého vládnutí v menších městech. Zároveň je evidentní, že čtenáři budou více vnímat právě tu rovinu, která je bližší jejich zaměření a oblasti zájmu.

Jediná další výraznější výtka směřuje ke struktuře knihy. Je otázka, zda je zvolené pořadí jednotlivých kapitol a vlastně i samotné

propojení jednotlivých fenoménů ideální, a to hlavně v kontextu poslední kapitoly, která by mohla fungovat i jako samostatný text a pojetí radničních periodik jako nástrojů pozitivní změny v ní působí (alespoň dle mého názoru) jako navíc přidaný konstrukt umožňující vzájemné propojení všech celků. Naopak nejsilnější momenty představuje velmi komplexně a podrobně pojaté fungování místní politiky, kde je akcentováno velké množství situací, se kterými se zastupitelé potýkají, ať jde o nespokojené občany, destruktivní opozici či časté pohrdání politikou obecně. Na knihu lze tedy pohlížet nejen jako na podařený text rozšiřující oblast literatury zaměřenou na komunální úroveň, ale i jako na snahu rehabilitovat všechny tvrdě pracující a poctivé lokální politiky nesoucí břímě i za všechny „méně povedené“ kolegy.

Karolína Průdková¹

¹ Mgr. Karolína Průdková je doktorandkou Katedry politologie Institutu politologických studií Fakulty sociálních věd Univerzity Karlovy. Kontakt: karolina.prudkova@fsv.cuni.cz. ORCID: 0000-0002-4461-5010